

پرسش ۱۴۷: معنی «ننسخها» در آیهی «ما ننسخ من آية او ننسخها»

السؤال / ۱۴۷: قال تعالى: (مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) [585]، ما معنى (ننسخها) في الآية أعلاه؟ وما كيفية نسيانها؟

نصرکم الله بنصره.

خداوند متعال می فرماید: «هیچ آیه ای را منسوخ یا فراموش نمی کنیم مگر آنکه بهتر از آن یا همانند آن را می آوریم. آیا نمی دانی که خداوند بر هر چیزی توانا است؟» [586]. معنای فراموشی در این آیه و کیفیت آن چیست؟

الجواب: بسم الله الرحمن الرحيم، والحمد لله رب العالمين

قال تعالى: (سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنْسَى * إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ) [587].

پاسخ: بسم الله الرحمن الرحيم، والحمد لله رب العالمين.

خداوند متعال می فرماید: «زودا که برای تو بخوانیم، مباد که فراموش کنی * مگر آنچه خدا بخواهد» [588].

أي: إلا ما شاء الله أن ينسبك، أي في هذا العالم الجسماني. وتلك الآيات التي لم يتلها الرسول (ص) في هذا العالم الجسماني على الناس كان لها أثر في ارتقاء نفس الرسول (ص) وعودته إلى الحقيقة، وبالتالي استقبال الرسول (ص) آيات هي خير للمؤمنين لينصرهم الله بنصره، فهذه الآيات البديلة هي خطوة إلى الأمام باتجاه النصر الإلهي، فهي كتلك الآيات (مثلها) من جهة الهداية ولكنها أقرب إلى ظهور أمر الله ونصر دين الله (خير منها).

یعنی فقط هر آنچه خدا بخواهد تو را فراموشی می دهد؛ یعنی در این عالم جسمانی. آن آیاتی که رسول خدا(ص) در این عالم جسمانی بر مردم نخواند، اثری در ارتقای نفس رسول اکرم(ص) و دعوت ایشان به حقیقت دارد و به دنبال آن دریافت آیاتی توسط رسول خدا(ص) که برای مؤمنین بهتر بود؛ برای آنکه خداوند آنها را با یاری خودش یاری کند. این آیات جایگزین، قدمی به جلو برای یاری و پیروزی الهی است؛ اینها از نظر هدایت کردن مانند همان آیات (مثلها) هستند ولی به ظهور امر خداوند و یاری و پیروزی دین خداوند نزدیکتر هستند (خیرٌ منها = بهتر از آنها).

وكذا كل إمام فهو آية لمحمد(ص)، فالإمام الذي يأتي هو كالإمام الذي قبله من جهة الهداية، وهو خير لكم (خير منها)؛ لأنه خطوة إلى الأمام باتجاه الفرج ونصر دين الله وظهور دين الحق على الدين كله [589].

السيد أحمد الحسن - وصي ورسول الإمام المهدي (ع)

به همین ترتیب هر امامی، آیه‌ای برای محمد(ص) است؛ امامی که می‌آید از نظر هدایتگری درست مانند امام قبلی است در حالی که برای شما بهتر است (خیر منها)؛ چرا که قدمی رو به جلو در جهت گشایش و یاری دین الهی و ظهور دین حق بر تمامی ادیان می‌باشد [590].

سید احمد الحسن - وصی و فرستاده‌ی امام مهدی (ع)



[585] - البقرة: 106.

[586] - بقره: 106.

[587] - الاعلی: 6 - 7.

[588] - اعلی: 6 و 7.

[589] - عن شاهویه بن عبد الله الجلاب، قال: كتب إلي أبو الحسن في كتاب: (أردت أن تسأل عن الخلف بعد أبي جعفر وقلقت لذلك فلا تغتم فإن الله عز وجل لا يضل قوماً بعد إذ هداهم حتى يبين لهم ما يتقون، وصاحبك بعدي أبو محمد ابني وعنده ما تحتاجون إليه، يقدم ما يشاء الله ويؤخر ما يشاء الله، (مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِّمَّهَا أَوْ مِثْلَهَا) قد كتبت بما فيه بيان وقناع لذي عقل يقظان) الكافي: ج 1 ص 328.

قوله عز وجل: (مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِّمَّهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ)، قال الإمام (ع): قال محمد بن علي بن موسى الرضا (ع): (ما ننسخ من آية بأن نرفع حكمها أو ننسها بأن نرفع رسمها - وقد تلي - وعن القلوب حفظها وعن قلبك يا محمد كما قال: (سَنُقْرِؤُكَ فَلَا تَنْسَى * إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ) أن ينسبك فرفع عن قلبك ذكره نأت بخير منها، يعني بخير لكم فهذه الثانية أعظم لثوابكم وأجل لمصالحكم من الآية الأولى المنسوخة أو مثلها أي مثلها في الصلاح لكم؛ لأننا لا ننسخ ولا نبدل إلا وغرضنا في ذلك مصالحكم) بحار الأنوار: ج 4 ص 104.

وقال محمد بن علي الباقر: (ومما قدر الله عليه النسخ والتنزيل لمصالحكم ومنافعكم لتؤمنوا ويتوفر عليكم الثواب بالتصديق بها، فهو يفعل ما يشاء مما فيه صلاحكم والخيرة لكم، ثم قال: ألم تعلم يا محمد أن الله له ملك السموات والأرض، فهو يملكهما بقدرته ويصرفهما تحت مشيئته لا مقدم لما أخر ولا مؤخر لما قدم، ثم قال الله تعالى: وما لكم يا معشر اليهود والمكذبين بمحمد (ص) والجاحدين نسخ الشرائع من دون الله سوى الله تعالى من ولي يلي مصالحكم إن لم يدلکم ربکم للمصالح، ولا نصير ينصرکم من الله يدفع عنکم عذابه) بحار الأنوار: ج 4 ص 104. (المعلق).

[590] - از شاهویه بن عبد الله جلاب نقل شده است که گفت: ابو الحسن رضا (ع) در نامه ای برایم نوشت: «خواستی بپرسی

که بعد از پدرم، جعفر (ع) چه کسی جانشین است و در دل نگرانی داشتی؛ اندوهگین نباش که خداوند عزوجل هیچ قومی را بعد از هدایتشان گمراه نمی کند تا اینکه آنچه باید نسبت به آن تقوا پیشه کنند را برایشان تبیین نماید. پس از من صاحب شما ابو محمد، پسر من خواهد بود. هر آنچه شما نیاز داشته باشید نزد او هست. خدا هر چه بخواهد پیش می اندازد و هر چه بخواهد به تاخیر: «مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِّمَّهَا أَوْ مِثْلَهَا» (هیچ آیه ای را منسوخ یا فراموش نمی کنیم مگر آنکه بهتر از آن یا همانند آن را می آوریم) آنچه لازم بود و کفایتی برای عقل های بیدار بود را برایت نوشتم». کافی: ج 1 ص 328.

درباره ی این سخن خداوند تعالی: «مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِّمَّهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن وَّلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ» (هیچ آیه ای را منسوخ یا فراموش نمی کنیم مگر آنکه بهتر از آن یا همانند آن را می آوریم. آیا نمی دانی که خداوند بر هر چیزی توانا است؟ * آیا نمی دانی که فرمانروایی آسمان ها و زمین متعلق به خداوند است و شما را جز او، هیچ یاری و یاورى نیست؟) امام (ع) فرمود: «محمد بن علی بن موسی الرضا (ع) فرمود: آیه ای که نسخ می شود یعنی حکم آن را برمی داریم یا فراموشش می کنیم یعنی رسمش را برمی داریم و می فرماید: «سَنُقْرِؤُكَ فَلَا تَنْسَى * إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ» (زودا که برای تو بخوانیم، مباد که فراموش کنی * مگر آنچه خدا بخواهد) یعنی از قلب هایی که حفظشان می کنند و از قلب تو ای محمد، که تو را فراموشی می دهد و یادش از قلبت برداشته می شود و از آن بهتر را خواهیم آورد، یعنی برای شما بهتر است و این دومی، ثوابش برای شما بیشتر و صلاحیتش برای شما نسبت به آیه ی

قبلی منسوخ شده بهتر است یا «نظیر آن» یعنی مثل آن در اصلاح دین شما؛ چرا که ما نسخ نمی‌کنیم و تغییر و تبدیلی ایجاد نمی‌کنیم مگر اینکه هدفمان مصلحت شما باشد». بحار الانوار: ج 4 ص 104.

امام محمد بن علی باقر(ع) فرمود: «تقدیر الهی بر نسخ و نازل نمودن در جهت مصالح و منافع شما برای آن است که ایمان بیاورید و با تصدیقش، ثواب به شما داده شود و در هر آنچه او اراده می‌فرماید و به انجام می‌رساند خیر و صلاح شما وجود دارد. سپس فرمود: ای محمد، آیا نمی‌دانی که فرمانروایی آسمان‌ها و زمین متعلق به خداوند است؟ او با قدرتش صاحب همه‌ی آنها است و با خواست و اراده‌اش در آن دخل و تصرف می‌نماید، مُقَدَّم را به تاخیر نمی‌اندازد و مؤخَّر را پیش نمی‌اندازد. سپس خداوند متعال می‌فرماید: شما را چه شده است ای گروه یهودیان و ای تکذیب‌کنندگان محمد(ص) و ای کسانی که تلاش می‌کنید تا شرایع را بدون خواست خداوند متعال نسخ نمایید، اگر پروردگارتان شما را به مصالح‌تان راهبری نکند چه کسی مصالح‌تان را برای شما خواهد آورد؟ و در برابر خداوند هیچ یار و یابوری نخواهید داشت تا عذابش را از شما دفع نماید». بحار الانوار: ج 4 ص 104.